LIFE AS A DREAM AND WORLD AS A THEATRE IN FĂNUȘ NEAGU`S NOVEL *FRUMOȘII NEBUNI AI MARILOR ORAȘE*

Violeta Marinescu
PhD Student, Romanian Academy

Abstract: Our paper is based on analysis of Fănuș Neagu`s novel "Frumoșii nebuni ai marilor orașe" and speaks about two literary motives: "life as a dream" and "world as a theatre", encountered throughout the history of literature, particularly in the Baroque period of Spanish Golden Century and Renaissance. Postmodern writers have been adopted these two literary motives all over the world, they are met also in Romanian literature, especially in Fănuș Neagu`s short stories and novels. It is important for readers to know that by discovering the significance of these motives they will understand better the story of this novel.

Keywords: life as a dream, world as a theatre, Fănuș Neagu, Frumoșii nebuni ai marilor orașe, literary symbol

Alegând să creeze un roman de factură citadină, Fănuș Neagu a reușit prin *Frumoșii nebuni ai marilor orașe* să pună în scenă o lume carnavalescă, un spectacol al vieții, un sistem existențial proiectat dinăuntru spre exterior, având efecte reflectorizante de cele mai multe ori. Personajele sale, cei trei bărbați, prieteni, și femeia pe care doi dintre ei o iubesc, actrița Asta Dragomirescu, fac parte din lumea bună a Bucureștiului, diferiți și în același timp apropiați. Există o trăsătură comună subtextuală celor patru personaje, observată în monografia sa, dedicată lui Fănuș Neagu, de Andrei Grigor, atunci când vorbește despre personajele acestui roman și legătura dintre ele: „toți și-au pus existența sub semnul succesului public și au psihologia și comportamentul derivate din această condiție, care îi apropie. Gustul pentru spectaculos, pentru gestul și vorba teatrale și memorabile, pentru boemă și extravaganță ca și pentru modul de viață primejdios îi caracterizează pe toți și îi reunește în situații concrete sau îi face să se caute și să-și fie reciproc necesari sufletește."[1]

În *Frumoșii nebuni ai marilor orașe*, subintitulat *Fals tratat despre iubire*, este vorba despre o lume care, privindu-se prea mult în oglindă, și-a pierdut imaginea, și-a pierdut identitatea, personajele devin, așadar, marionete în mâinile unui păpușar „stilist" care face tot ce vrea cu ele. Acesta este darul cel mai de preț al creatorului lor, nu părinte al unei psihologii românești de neîntâlnit, ci părinte al actului lingvistic, un veritabil creator de limbaj. „Prozatorul nu e un psiholog", spune Nicolae Manolescu, „farmecul cărții stă în voioșia vitală, în turnura ei hazlie, în ritualul comic al petrecerilor, în inventivitatea vorbirii."[2] Doar prin limbaj lumea romanelor sale prinde viață. Metaforele sale sunt creatoare de lumi posibile și imaginare, reale și fantastice totodată. De multe ori proza lui Fănuș Neagu riscă să cadă în teatralitate, să se transforme într-un conglomerat de acte și scene, cu tot felul de personaje, uneori dramatice, alteori comice. În acest roman nu se poate vorbi despre o psihologie a personajului, despre profunzimea trăirilor interioare, dar se observă de departe teatralitatea ei. Personajele sale

[1] Andrei Grigor, *Fănuș Neagu – monografie, antologie comentată, receptare critică*, Brașov, Editura AULA, 2001, p.44.
[2] Nicolae Manolescu, *Viziune carnavalescă*, în *România literară*, nr. 2, 1978.

BDD-A23266 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

vorbesc foarte mult, povestesc, visează, trăiesc, sunt evidente în aceeași măsură în care sunt prezente dialogurile dintre ele. Acestea comunică și se comunică în același timp. Există, de asemenea, o întreagă simbolistică a obiectelor, așa cum întâlnim și în *Îngerul a strigat,* o incursiune în fantastic, ducându-ne de multe ori cu gândul la ceea ce azi numim realism magic. „*Frumoșii nebuni ai marilor orașe* e o carte a relatării, a eșecului existențial irevocabil. Extravaganțele și limbajul violent al personajelor, plonjeurile exuberante în viciu, degradare și instinct sunt acte justificate psihologic, pentru că au o accentuată funcție defulatoare. Grotescul e învelișul înșelător al sublimului și destule episoade, bizare în individualitatea lor, se integrează firesc, sub acest înțeles, într-o ordine artistică cu semnificații profunde: vânătoarea de câini, bețiile, festivitatea ratată a aniversării lui Raminţki, flagelarea în efigie a femeilor vinovate de necredință sunt elemente decisive de construcție ale acestui edificiu epic cu autentice sensuri existențiale.”[3]

Opiniile critice privitoare la acest roman sunt destul de asemănătoare, chiar dacă uneori a fost analizat în funcție de alte modele epice deja existente în acea perioadă, mai cu seamă în jurul anului 1976, anul apariției cărții. Asemănarea cu romanul lui Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea Veche* sau cu romanele lui Gabriel Garcia Márquez au fost cât se poate de elocvente, mai ales pentru că autorul însuși își recunoștea afinitatea cu *Craii*.... Cu toate acestea, narațiunea fănușiană este prețuită în principal pentru poezia limbajului, pentru simțul metaforic și abilitatea de a sugera „o atmosferă în care sublimul trăiește laolaltă cu trivialul.”[4]

Efectele teatrale sunt observate încă de la începutul narațiunii atunci când Radu Zăvoianu primește o telegramă de la primarul comunei Mărăcineni, să se prezinte și să-și înhumeze părinții ce fuseseră dezgropați. La cimitir, alături de prietenii săi cu care venise din București, fotbalistul Ed Valdara și scriitorul Cornel Raminţki, asistă la o scenă macabră, prezentată cu umor de către narator: prin cimitirul vechi urmează să se construiască o șosea și muncitorii au dezgropat toți morții, aruncându-le rămășițele una peste alta, formând o grămadă de schelete. Primarul îi ordonează unui muncitor să aleagă cele mai frumoase schelete și să le îngroape ca fiind părinții lui Radu. Scena este de-a dreptul comică, chiar dacă personajele sunt revoltate, efectul fiind de lume carnavalescă. Nicolae Manolescu a observat această caracteristică a *Frumoșilor nebuni ai marilor orașe*, dar și-a dezvoltat opiniile având la bază asemănarea cu *Craii de Curtea Veche*, evitând în acest fel tocmai esențialul, anume motivul „lumii ca teatru” sau dacă mergem pe linia trasată de barocul Secolului de aur spaniol, „a vieții ca spectacol”. Exegetul observă, însă nu aduce suficiente argumente cu care să-și susțină ideea până la capăt. Totuși, ne reperează punctul de pornire spre analiza acestui roman din perspectiva motivului „lumii ca teatru”: „În miezul romanului lui Fănuș Neagu, ne putem imagina o scenă de teatru, pe care urcă, rând pe rând, prezentându-se, personajele; ele anunță carnavalul: trei zile de petrecere; și par a spune: bucurați-vă cu noi, totul e un joc, un spectacol, că în curând va cădea cortina și, atunci, vom redeveni cu toții ceea ce suntem. Carnavalul suspendă timpul. În acest timp suspendat, imaginar și ironic, se petrec aventurile personajelor lui Fănuș Neagu.”[5] Totul este posibil în acest spectacol care începe într-o zi de iarnă și se termină tot într-o zi de iarnă. Raminţki și Ed Valdara călăresc vaci prin București, poposesc în casa lui Cezar Violato s, tatăl Astei, și află că Asta Dragomirescu era căsătorită înainte să se căsătorească cu Radu Zăvoianu. Înainte de asta, cei trei prieteni, însoțiți de Asta și de Tudor Fluture, vânează câini și petrec în bălțile Brăilei.

[3] Andrei Grigor, *Op.cit*., p. 45.
[4] Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, București, Editura Cartea Românească, 1978, p. 590.
[5] Nicolae Manolescu, *Op. cit*.

BDD-A23266 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

Într-adevăr, nu trebuie să comparăm romanul fănușian cu alte creații ca să observăm ceea ce se poate vedea foarte clar, efectul carnavalesc. Până la urmă chiar autorul susține existența unui model matein, dar, în același timp și existența unor referenți reali, pentru că doi dintre cei trei bărbați, „frumoși nebuni", au fost prieteni reali ai autorului (Cornel Dinu – Ed Valdara și Dan Spătaru – Radu Zăvoianu), Raminţki fiind chiar un alter ego al scriitorului. Cu toate acestea se resimte puterea poveștilor de demult, inspirate din poveștile Șeherezadei. Personajele *Frumoșilor nebuni ai marilor orașe* au darul povestirii, așa cum este întâlnit el la personajele lui Sadoveanu sau Panait Istrati. Istorisirile lui Stavru din *Chira Chiralina* sunt, totuși, lipsite de efectul fantastic. În romanul lui Fănuș Neagu un pescar din Deltă închide în pepeni fel de fel de animale și păsări care urlă noaptea. Un alt personaj, despre care povestește Asta Dragomirescu, vede cum din covorul din camera sa ies femei ale deșertului călare pe cămile, femei întrupate din desenele covorului. Personajele visează și trăiesc ca prin vis într-o lume care parcă nu e a lor, străină: „Aud în somn nenăscuții câini pe nenăscuții oameni cum îi latră" (Raminţki). Au darul vorbirii, tocmai de aceea cea mai mare parte a romanului este vorbită. Cu toate acestea, naratorul nu le lasă să vorbească după bunul plac, eroii par a vorbi în stilul lui Raminţki, metaforic, bogat, colorat.

Efectul de lumini și efectele speciale ale teatrului baroc sunt înlocuite de efectul stilistic, scena fiind înfrumusețată prin cuvinte, personajele – marionete sunt puse în valoare prin expresivitatea limbajului ales de creatorul lor. Personajele visează, povestesc, trăiesc pe o scenă conduse de mâna unui păpușar: „Visam corăbii de smirnă. Și când i-a simțit, sufletul meu a lunecat din somn la fereastră, patru plopi primeau în trup sângele stelelor, un salcâm legăna ultima dragoste a frunzelor, apele treceau pe sub lună ca o nuntă pe sub porți de mănăstire, și mătase brumată din mările nordului a căzut măruntă pe ierburile ce păzesc casa. Plecau pe neclintitele, marile lor drumuri, pururea învăluite în miros de toamne vechi și de pelin, și-n vâslele lor se zbăteau amețitor, ca inele de aur, nopțile așteptării, dedesubt se tulburau mestecenii, drumurile de pământ se umpleau cu fir ruginit de izmă verde și câmpia bolborosea pierdută sub vânt. Îi ascultam cu inima și tot cu inima îi priveam. Și sub biserica aia... uite-o, se vede, plutește în aer, sfinții părinți practică levitația, un mânz bea din lac apă îndoită cu lună, chiar pe lângă subțioara lui Christos, și peste el, atingându-i spinarea și genunchii, ca un gând rătăcit, treceau în zbor nepământean umbrele cocorilor." (pp. 82-83, ed. cit.) Bogăția stilistică, expresivitatea artistică fac din aceste rânduri, atribuite lui Cornel Raminţki, bijuterii ale limbajului romanesc. Fănuș Neagu are obiceiul de a ne oferi sugestia, simbolul, povestea așa cum o povestesc personajele creațiilor lui. Nu explică dacă într-adevăr este vis sau realitate, dacă este spectacol sau viață, romanul său. Sunt, așadar, mai mult decât evidente în *Frumoșii nebuni ai marilor orașe* motivele „vieții ca vis" și cel al „lumii ca teatru", dar și modelul procedeului „teatrului în teatru", pentru că în roman există tot felul de povestiri ale personajelor dar și o narațiune, o nuvelă intitulată *Țipăt oxidat*.

Motiv din ce în ce mai des întâlnit, prezent în operele literare încă din cele mai vechi timpuri și până azi, visul, prezent și în opera lui Fănuș Neagu, reprezintă o cale de trecere dintr-o lume în alta, o lume diferită, o lume fantastică din care personajele culeg poveștile ulterior istorisite. În ceea ce privește visul, ca motiv literar, unii cercetători sunt de părere că este de mai multe tipuri, la fel ca în „realitate", așadar există așa-numitele vise cu ochii deschiși (imaginația, fantezia etc.), visele din timpul somnului sau vise care există în subconștientul personajelor. Ca să facem o paranteză, somnul, ca motiv al teatrului baroc, reprezintă o ieșire din lumea reală, o dezlipire de cotidian, o stare de eliberare, de desprindere, de uitare de sine, odihnă a sufletului și a trupului. Că somnul mai poate semnifica și moarte trupească o putem observa din multitudinea

BDD-A23266 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

expresiile de acest gen, folosite foarte des în viața reală. De asemenea, s-a mai spus că visele din timpul somnului sunt vise trimise de diferite forțe, zeități sau demoni, dar și vise pe care și le trimite sufletul acelui care doarme.

Într-o altă ordine de idei, se mai vorbește despre diferite cauze ale visului, fie ele morale, naturale sau supranaturale. Oamenii de știință vorbesc despre o cauză naturală a visului, acesta fiind provocat de unele tulburări ale trupului. Părți ale unor evenimente petrecute peste zi (atunci când persoana în cauză se află în stare de veghe) pătrund și se întipăresc în memorie ajung să fie redate într-o altă ordine și combinație în somn. Astfel, se produce starea de visare (sau redarea faptelor acumulate și stocate) ce au la bază, sau la origine, acea cauză morală. Cum am spus mai sus, pe lângă acestea, pot exista și acele vise sau revelații venite de la o putere supranaturală, cauzele lor fiind, desigur, supranaturale și ele. Pentru scriitorii antici, visul avea de cele mai multe ori un caracter de premoniție a eroilor, fiind foarte verosimilă reproducerea sa prin intermediul oracolelor. Motiv foarte dezvoltat în perioada Renașterii, dar, mai ales, în cea a barocului spaniol, visul devine la scriitorii romantici mai mult decât un motiv literar.

Pentru Freud, visul înseamnă expresia sau chiar împlinirea unei dorințe refulate, iar Jung este de părere că acesta este „autoreprezentarea spontană și simbolică a situației actuale a inconștientului.” Roland Cahen spunea că visul este „expresia acestei activități mentale care trăiește în noi, care gândește, simte, încearcă, speculează pe marginea activității diurne și la toate nivelurile, de la planul cel mai biologic la cel mai spiritual al ființei, fără ca noi s-o știm.”[6]

Dacă, pentru egipteni, visul avea o semnificație premonitorie, populațiile negrito din insulele Andaman considerau visele produse ale sufletului care era considerat drept partea malefică a ființei. Indienii din America de Nord credeau că visul este „semnul ultim și decisiv al experienței”, iar triburile bantu din Kasai, că sunt mesaje ale morților către cei vii. Conform *Dicționarului de simboluri*, visul este împărțit în următoarele categorii: visul profetic sau didactic, inițiatic al șamanului sau al budistului tibetan, visul vizionar – care transportă în ceea ce este numită lumea imaginară, visul presentiment și visul mitologic, care reproduce un anumit arhetip important și care reflectă o angoasă fundamentală și universală. „Visul poate fi conceput ca o mitologie personalizată”, ceea ce înseamnă că simbolurile onirice pot fi analizate conform semnificațiilor mitologice. Întreaga geneză a viselor este „esențialmente subiectivă, iar visul este teatrul unde cel ce visează este simultan actor, scenă, sufleor, regizor, autor, public și critic.”[7] Personajele *Frumoșilor nebuni ai marilor orașe* trăiesc ca prin vis, se implică în tot felul de fapte care nu pot fi numite „normale” sau realiste, așa cum observă criticul și istoricul literar Eugen Simion. Lumea romanului este plasată undeva într-un spațiu oniric, un spațiu acoperit de zăpezile Bucureștiului sau învăluit de poveștile și superstițiile Brăilei. Dumitru Micu este de părere că „indiferent de sensul dat cărții de către autor, nu încape discuție că ea este scrisă cu măiestrie, și construită astfel încât în ea se creează o suprarealitate, totul petrecându-se ca în vis. Romanul „frumoșilor nebuni” e un triumf al scriiturii artistice.”[8]

Amalgamul de scene la care iau parte aceste personaje sunt numite de Eugen Simion „schițe poetice absurde” care sunt, fără doar și poate, rodul unei fantezii care „cu un ochi privește necruțător obiectul, iar cu altul îl răstoarnă și-l deformează.” Exegetul vede acest roman ca un fel de „colaj de desene suprarealiste”. Suntem de acord cu acesta, mai ales dacă privim rezumatul său: „O femeie tânără înalță deasupra casei cinci zmeie pe care a desenat o icoană, un cal-de-

[6] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, traducere de Mircea Slăvescu, Laurențiu Zoicaș, Daniel Nicolescu…, Iași, Editura Polirom, 2009, p.1016.
[7] *Ibidem*, p. 1020.
[8] Dumitru Micu, *Istoria literaturii române de la creația populară la postmodernism*, București, Editura Saeculum. I.O., p. 465.

BDD-A23266 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

mare, un cap de zimbru, un șoarece stând în fața aparatului de fotografiat și propriul chip din profil; un fotbalist prinde o capră și suge cu lăcomie din ugerul ei strigând, biblic, „mamă, eu sunt iedul tău"; o bătrână împletește niște săculețe și strânge în ele furnici, pe care apoi le vinde unui cântăreț gelos; cântărețul trage cu pușca într-o cruce pentru că „ea a vegheat destrăbălarea"; în altă împrejurare el se iubește cu o fată pe acoperișul unei colibe între șirurile de pește pus la uscat; în plină criză erotică înfige brațul unei cruci pregătit pentru sărbătorirea adversarului său și dă drumul furnicilor în purcelul fript; femeia culpabilă intră cu picioarele în tort, și cântărețul, într-o criză acum de umilință creștinească, plânge și adună cu limba bucățelele de tort de pe vârful pantofilor etc."[9] Țigăncușa Zara îi cere lui Radu să defileze cu ea prin restaurant, doar așa va putea atrage toate privirile spectatorilor de la mese, apoi se lasă biciuită de plăcere într-o scenă nu tocmai ortodoxă. „Frumoșii nebuni" trăiesc într-o lume pe care nu o cunosc suficient de bine, dar nici nu ar da semne că ar dori s-o cunoască. Se bucură de plăcerile vieții, de ceea ce le oferă „regizorul", conduși și seduși involuntar, uneori voluntar, de femeia ce odată cânta la trompetă și ridica zmeie în aer, Asta Dragomirescu. Sfârșitul romanului îi aduce pe cei trei bărbați sub cadoul Astei, o biserică de gheață, ascultând la radio *Poemele iernii* de Raminţki citite de Asta Dragomirescu, învăluiți de zăpada purificatoare, de zăpezile de altădată, cu vântul care „izbea cu copita în turlele de zăpadă împietrită." (p.225, ed. cit.), alături de biserica arestată. Valeriu Cristea vorbește despre acest final ca fiind nu o „aiureală" așa cum de multe ori era considerat de unii critici, ci rod al fanteziei creatoare a lui Fănuș Neagu. „Totul devine posibil, ca în vis sau ca într-un coșmar pentru autor și pentru personajele sale. O imaginație dezlănțuită biciuie deopotrivă expresia și acțiunea. Metaforele, ca și gesturile eroilor sunt întotdeauna imprevizibile. Cerul, de pildă „e o cămașă. Dumnezeu care s-a scăldat în mare stă gol deasupra apelor și dă din mâini ca să-și îmbrace cămașa, și cămașa nu-l încape, a plesnit la subțiori, și prin crăpături ies fulgere."[10] Brăila, toamna și Bucureștiul, iarna, orașul acoperit de zăpezi, bălțile , fanteziile, poveștile, istoriile lor, „roman bahic" cum îl numește Valeriu Cristea, *Frumoșii nebuni ai marilor orașe* este narațiune, fantezie, poezie în care se întâlnesc, fiind în interacțiune și interdependență, umorul și ironia, grotescul și feeria, tragicul și comicul, un poem al vieții citadine care cântă nostalgia trezită de poveștile de altădată. Romanul fănușian este o lume în care personajele-actori își „joacă" viața într-o piesă de teatru, trăiesc în vis și vorbesc ca prin vis, comunică și se comunică pe ele, sunt creații originale ale scriitorului și „dansează" ghidate de măiestria stilistică cu care Fănuș Neagu știe să împletească concretul și abstractul, realitatea și visul, urâtul și frumosul, lumi reale și lumi imaginare în interacțiune și interdependență.

BIBLIOGRAFIE

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, traducere de Mircea Slăvescu, Laurențiu Zoicaș, Daniel Nicolescu, Iași, Editura Polirom, 2009.

Cristea, Valeriu, *O poveste de iarnă*, în *Modestie și orgoliu*, București, Editura Eminescu, 1984.

Grigor, Andrei *Fănuș Neagu – monografie, antologie comentată, receptare critică*, Brașov, Editura AULA, 2001.

[9] Eugen Simion, *Op. cit*., p. 591.
[10] Valeriu Cristea, *O poveste de iarnă*, în *Modestie și orgoliu*, București, Editura Eminescu, 1984, p.161.

BDD-A23266 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)

Manolescu, Nicolae, *Viziune carnavalescă*, în *România literară*, nr. 2, 1978.

Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române de la creaţia populară la postmodernism*, Bucureşti, Editura Saeculum.

Neagu, Fănuş, *Frumoşii nebuni ai marilor oraşe*, Bucureşti, Editura Litera Internaţional, 2011.

Petraş, Irina, *Literatura română contemporană*, Bucureşti, Editura Ideea Europeană. 2008.

Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1978.

Ştefănescu, Alex., *Fănuş Neagu*, în *România literară*, nr. 13, 2002.

BDD-A23266 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:50 UTC)